

Arabako euskalgintza: kapital publikotik hiztun komunitaterantz

Manex Agirre

*Euskal Filologian eta Literaturaren Teorian lizentziaduna,
euskara teknikaria eta bertsolaria*

Atarikoak

Inoiz erreferentzia izan ez den zerbaiti buruz jardutea da artikulu honen asmoa. Berandukoa, bazterrekoa eta ahula izateko fama du Arabako euskalgintzak. Beste lurraldeetan egon den (edo gaur egun dagoen) mugimendurekin alderatuta, seguru aski, hala da.

Hala ere, lupa gerturatuz gero, atzeman daitezke ezohiko praktika batzuk, arreta ematen dutenak, eta aurrera begira jarrita, probetxugarri izan daitezkeenak. Horiek identifikatzeko ahalegina egingo dugu.

Ezer baino lehen, argitze aldera: 'euskalgintza' adierak behar baino definizio gehiago ditu, zoritxarrez, eta eztabaida antzu samarrei bide emateko aitzakia ere bada. Artikulu honetan, euskalgintza bere esanahi zabalenean (teorikoenean?) erabiliko dugu, eta hala ulertu bedi: euskara indartzeko bidean lanean ari den egitura-multzoa, izan herri-mugimendu, erakunde publiko edo pribatu.

Manuel Moreno Topaguneko kideak, Rober Gutierrez Bai Euskarari Ziuertagiriaren elkarteko zuzendariak, Gaizka Amondarain Hala Bedi elkarteko kideak eta Jokin Larrañaga

Euskararen Foru Zerbitzuko zerbitzuburuak lagundu didate artikulua osaketan. Iñaki Martínez de Lunari ere ‘lapur-tu’ diot zerbait. Aipamen txiki horrek balio dezala lagunoi eskerrak emateko.

Zer du bereizgarri Arabako euskalgintzak?

Aldaketaren lurraldea da gurea...

Ez gara zenbaki-dantzan sartuko. Nahikoa adierazle zehatz eta egia badu Arabako egoera soziolinguistikoaren xehe-tasunen berri jakin nahi duenak.

Ondorio edo inpresio nagusia da, eta horretan badago kontsentsua, aldaketa handia eta ikusgarria izan dela Araba-koa, euskararen aurrerabidean. Lurralde-irizpideak kontuan hartuta, hau da, lurralde oso batean modu integralean eman diren aurrerapausoei begiratuta, aldaketarik adierazgarriena eta homogeenoa izan duen lurraldea izan liteke, agian. Abiapunturik beltzena ere bazuen, agi denez.

Zerikusi handia izan dute horretan Arabako euskalgintzan urtetan zehar ardatz izan diren lan-esparru nagusiek: euskalduntze-alfabetatzea, euskaltegien eskutik; eta hezkuntzak zabalduko bidea, ikastetxe publikoen eta batez ere ikastolen eskutik. Berrindartze linguistikoan lanean ari denak materia-la izan behar du eskura, proposamenak eta ekimenak mar-txan jartzeko. Gaitasunak markatzen du abiapuntua, langaia. Eta, une honetan, ez genuke langairik izango, urtetan aurrez aipatutako bi esparruetan egin den lan eskergagatik ez balitz.

Noski, nola ez, betiko mantra errepikatuko diogu beste behin ere, gure buruari: aurrerapausoa badago, handia gainera, baina hizkuntzaren ezagutzara mugatua. Erabileran ez goaz aurrera. Zintzilik daramagu soinean, oraindik, Soziolinguistika Kluste-rrak 2011n egin zuen azken kale-neurketaren emaitza: Araba-ko herritarren %4k bakarrik erabiltzen du euskara gaztelania baino gehiago, edo gaztelania beste; hau da, oso jende gutxi da euskara modu trinkoan erabiltzen duena. Ezer berririk ez: gaur egun dugun arazo/erronka nagusia da, ondo dakigu.

Egoera deseroso horren aurrean, badatoz argi-izpiak ere. Une interesgarrian gaude, baldintza egokiak sortzen ari dira lan berriei ekin eta orain arte iristeko zailak ziren esparruetara iristeko. Manuel Moreno Topaguneko kidearen hitzak bide horretatik doaz:

Hezkuntza euskaldunaren emaitza, atzokoa ez bada ere, gaur egun agerikoagoa da. Hortik pasatutako belaunaldiari, aurretik euskaltegietan euskaldundutako askori bezala, guraso izateko sa-soia iritsi zaio, eta horrek duela (demagun) 10 urtekoa ez bezalako aukera ematen du familia bidezko euskararen transmisiorako.

Iritzi zabaldua da hori, eta partekatua. Beste era bateko baldintza soziolinguistikoak izan dituzten eremuetan jada igaro da une hori. Araban, orain da unea: transmisiorako unitate berri horiei ezin diegu ihes egiten utzi. Aukera polita, beste leku batzuetan ondo egindakoak geureganatzeko, eta akatsik ez errepikatzeke.

Adibide bat besterik ez da. Hori bai: egingarria. Aurrez ondo landutako giza kapital gero eta handiagoari irtenbide egokia emateko aukera, eza-gutza eta erabileraren aldea murrizten hasteko kanala.

Zorionez, gurean ez dugu euskararen berariazko 'apartheid'-a helburu duen 'zonifikaziorik'. Baina, ardatz geografikoa kontuan hartuta, badaude 'zonak'

... baina, zonifikaziorik ez dugun arren, badaude 'zonak'

Urrunetik begiratuta, badu homogeneousitasun bat euskararen aurrerabideak. Lupa gerturatuta ateratzen diren xehetasunek ere badute garrantzia, ordea. Gogoratzeak balio du: zorionez, gurean ez dugu euskararen berariazko *apartheid*-a helburu duen 'zonifikaziorik'. Baina, ardatz geografikoa kontuan hartuta, badaude 'zonak'. Euskarak ez du osasun bera Gorbealdean eta Errioxan. Ezta Aiaraldean eta Añanan ere. Iparraldetik hegoalderako bidean, salbuespenak salbuespen,

hoztuz doa panorama linguistikoa. Eta ez da ezagutza eta erabilera bakarrik behera egiten duena. Eszenatoki osoa aldatzen da: gauzak egiteko modua, proposamenen eta ekintzen ezaugarriak... Edo, agian, garrantzi handia duena: jendearen pertzepzioa, eta hizkuntza-giroa.

Bestalde, ezin dugu alde batera utzi Arabak, demografiak aginduta, erakusten digun desberdintasunik handiena ere: Gasteiz dugu erdi-erdian. Lurraldeko biztanleriaren gehiengo handia bizi da bertan. Gizarte-zientzia da soziolinguistika, gizarte-planak dira euskara planak. Ondo bereizi beharra dago Arabako landa eremuaren (Laudio, Amurrio, Agurain edo Oionekin kontuz ibilita, noski) eta eremu urbanoaren artean. Ez du zentzurik euskararen aurrerabiderako ekintza berberak jartzea martxan batean eta bestean.

Homogeneotasuna guztiz hausten da, azkenik, gizarte-bizitzari esparruz esparruko erreparoa ematen badiogu. Hezkuntzak eta euskalduntzeak jarraitzen dute aurrealdean; horrekin ez dela nahikoa badakigun arren, aitortu behar zaie 'materiala sortzen' egindako lana. Kulturgintzan ere eman dira aurrerapausoak, kontsumoaren bidetik, batez ere, azken urteotan sormenarenetik ere esperientzia probetxugarriak ezagutu ditugun arren. Aisialdian ere gero eta argiago daude hizkuntza-irizpideak. Beste gauza bat dira, noski, administrazioa, esparru sozioekonomikoa edo hedabideena.

Euskalgintza ahul?

Egoera soziolinguistikoa da gauza bat, eta egoera horri buelta emateko dagoen egitura beste bat. Paradoxikoa izan daiteke: behar handiena dagoen lekuetan daude euskalgintza-egiturak ahulen. Baina ez da hain harritzekoa. Lan egiteko, gutxieneko masa bat behar du euskalgintzak: behar bezalako hiztun talde finko bat, oinarri-oinarrizko baldintza batzuk. Araban, orain gutxi arte, ez da horrelakorik izan; ondorio posibleen artean sartzen da normalkuntza lanetarako egiturak behar baino beranduago finkatzea.

Akats larria litzateke, ordea, esparru zehatz batzuetan normalkuntzaren ikuspegiak izan duen geldokeria lanerako terreno zaila aitzakia gisa hartuta zuritzea. Erakunde publikoek euskalgintzan erakutsi duten urtetako lidergo falta benetan nabarmena izan da. Gasteizko Udalaren euskara zerbitzuak baditu urte batzuk, eta herrigune nagusietan ere izan dira euskara teknikariak. Arabako Foru Aldundiko Euskararen Foru Zerbitzuak azken urteotan hartu du indar apur bat. Baina normalkuntzaren ikuspegiak instituzioetan izan duen bazterreko izaera ia-ia betidanikoa da. Zer esanik ez orain oso gutxira arte euskara zerbitzu espezifikorik izan ez duten Arabako tokiko entitate guztietan.

Euskara zerbitzuak presentzia izan duen herri eta eskualdeetan egon da gutxieneko lan partekatu bat, herri-mugimenduekin batera. Baina gutxienekoa izan da. Hortik kanpo, euskara zerbitzurik egon ez den lur-eremuetan, euskara eta kultur elkarteek hartu dute beren gain protagonismo oso-oso. Ez legoke ezer, gaur egun, elkarte eta boluntario-talde horiengatik ez balitz. Beti ere, aurrez aipatu ditugun euskalduntze eta irakas-kuntza esparruek beren ibilbidea ondo-ondoan egin dutelarik.

Nahi baino egitura ahulagoak izan dira Arabako euskara elkarteak. Euskararen aldeko lanaren lider izateko konpromisoa hartu, eta ezin iritsi ibili dira askotan, gorabeheratsu; batez ere, gizarte-bizitza antolatze gaitasuna duten gaintzeko erakundeek (izan publiko, izan pribatu) laguntza gutxi eman dietelako, edo lidergoa partekatzeko gogo handirik erakutsi ez dutelako.

Egun, herri-mugimenduak eta erakunde publikoek euskalgintzan duten lidergo-korrelazioa, apur bat bada ere, aldatu egin dela esan dezakegu. Aurreraxeago aztertuko dugu hori.

Kontra (eta eroso?)

Jar gaitezen diskurtsoari, mezuari, begira. Alde batek erraztasunik eta laguntzarik ematen ez zuela eta, espero zitekeen joera zabaldu da, urtetan zehar, euskararen aldeko

herri-mugimenduetan: kontra azaltzearena, kritikarako joera. Aurrekontu eskasia, hizkuntza-eskubideen urraketa sistematikoa, baliabide falta nabarmena... behin eta berriz errepikatu diren kontuak izan dira. Horretan, azpimarratu beharra dago, zerikusi handia izan du instituzioetan gai hauetarako interlokutore egokirik ez egoteak, eta euskarari bazterreko izaera ematea ekarri duen urtetako utzikeriak.

Txanponak badu beste aurpegia ere. Kontra dagoena eroso egon daiteke postura horretan. «Hauekin ezin da ezer egin» dioenak ez du bide berriak, ekimen berriak... proposatzeko lanik hartzen. Izan du horretatik ere Arabako euskalgintzak, zoritxarrez.

Ez da ezer berria. Euskararen biziberritze-lanen baitan azken urteotan bizi dugun bidegurutzean behin eta berriz azaldu den gaia da, lurraldearen arabera kolore ezberdina hartzen badu ere.

Justizia kontu bat

Hala ere, aurkakotasunaren eta aldarrikapenen bidea ez da antzua izan. Agian, asmatu ez dena 'eskatu-eskaini' binomioa behar bezala gauzatzea da. Hutsuneak betetzeko besteei esan beharrean, norberak, proposamen berriekin, ilusio eta irudimenarekin, betetzeko saiakera gehiago falta izan dira.

«Gehiago» diot, batzuk egon direlako. Gasteizen, zehazki, lan benetan interesgarria egin da hainbat gizarte-mugimendutan (ez derrigorrez euskalgintzari berariaz lotuak, dena esan beharra dago). Gaizka Amondarain Hala Bedi irratiko kideak oso presente du hori, honakoa dioenean: «Zer gertatu zen Hertzainak bezalako talde batekin? Zer zen haientzat euskalduna izatea?».

Gasteiz itogarri (eta, zentzu batean, aspergarri) batean, boterearen aurka azaltzeko modu bat gehiago zen euskara erabiltzea. Ez hainbeste identitatearen ikuspegitik, edo aber-tzaletasun ortodoxotik; aldarrikapen sozial kutsu bat bazuen euskararen aldeko borroka. Beste eremu batzuetan gutxiegi

landu den ezaugarri horrek gurean bere ibilbidea izan du, gizartean izan duen eragina masiboa izan ez bada ere. Hala Bedi irratia bera, Gasteizko gaztetxea edo kontraboterean aritu diren bestelako mugimenduak dira horren lekuko.

Lan horrek jarraitzen du gaur egun ere, neurri batean apaldu den arren. Abiapuntu ona da euskalgintzak etorkizunean har ditzakeen bide berriei kolore berezi bat emateko.

Beraz, nolakoa da Arabako euskalgintza une honetan?

Euskalgintza sozialaren eta erakunde publikoen euskalgintzaren arteko lidergo korrelazioa aldatu bada, hainbat arrazoiengatik izan da. Orain bost urte pasatxo martxan jarri zen kuadrilletako euskara teknikarien sare berria da arrazoi horietako bat.

Egonkortasun arazoak baditu ere (batez ere, Arabako Foru Aldundiak orain arte urtero atera duen diru-laguntza deialdi baten mende dagoelako), egonkortutako sare bat dela dirudi.

Euskara zerbitzurik ez zegoen

Arabako eskualdeetako hutsunea betetzea zen helburu nagusia, lurralde osorako euskalgintza publiko koordinatu bat martxan jartzea asmoa. Hirigune nagusietan, urtetan zehar, asko kostata egindako lana landa-eremu zabalera eramatekoa. Kosta zaio sarea-

ri egonkortzen, baina badirudi, batez ere azken bi urteetan, zerbitzuen funtzioak eta teknikarien egitekoa ondo definitu direla. Hitz egin dezakegu, behingoz, Arabako euskalgintza publiko koordinatu batez, bere argi-ilunekin bada ere.

Herri mugimenduentzat, erakundeekin interlokuzio zuzenagoa izateko aukera eman du teknikari sareak, besteak beste. Erreferentziak sortu dira, helduleku irmoagoak, proposamen berriak gauzatzeko testuinguru erosoago bat, babes

Euskalgintza sozialaren eta erakunde publikoen euskalgintzaren arteko lidergo korrelazioa aldatu bada, hainbat arrazoiengatik izan da

bat. Asmo berriek harrera hobea dute, errazago sartzen dira erakunde publikoen gogo-aldartean.

Ifrentzua, beti bezala, hor dago. Eremu batzuetan, zoritxarrez, gizarte-mugimenduen erlazazioa eta desaktibazioa eragin du euskara zerbitzua sortzeak. Oro har, nekatutako mugimenduetan gertatu da hori, eta, agian, desaktibazioa baino, egokiagoa da pibotazioa aipatzea: «euskara batzordea sortu da udalean, beraz, elkartean egiten dugun lana egin dezake diru publikoz ordaintzen dugun teknikari batek... Batzordean parte hartzen badugu, zertarako segi elkartean jo eta ke?».

Ezin dira kasu horiek orokortu, baina une honetako lidergoaren lekualdatzea aztertzerakoan, kontuan hartu beharrekoak dira. Agian, alde onuragarri gisa, ordura arte pisu guztia izan duen eragile-multzo horrek, hau da, herri-mugimenduen multzoak, bere egitekoen eta funtzioen gaineko birplanteamendua egitea ekarri duela esan daiteke. Leku batzuetan, lidergoa erakunde publikoetara pasatu da, modu naturalean; beste batzuetan, egiturak berriz definitu dira, eta leku berri batean kokatu.

Lider izateak, edo izan nahian ibili eta lortu ezinak, neke handia eragiten du. Bidea nahi bezain laster egin ez izanak, zenbait egitasmo estrategikok izan duten ibilbide murrizak eta urtez urte egindako lanaren errekonozimendu eskasak ekarri dute, hainbat sektoretan, halako 'ezkortasun endemiko' bat. Inoiz funtzionatu ez duenak etorkizunean funtzionatu ezin dezakeela uste izateraino.

Eta, harritzekoa badirudi ere, azken bost urteotan goraldi-unean gaudela erakusten duen proiektu berri sorta bat jarri da martxan Araban.

Adanismorik gabe, hutsuneak betez

Gauzak lehenengo aldiz egiten ari da jendea, Araban, eta euskaraz. Eta ez da adanismoa: 'lehenengo aldiz' ari da, benetan. Iñaki Martínez de Lunak, *Argia*-ren 2015eko lehenengo zenbakian, hala dio: «Araba, bestalde, ahaleginetan dabil

oraindik euskara ‘armairutik atera dadin’, baina armairuko atea ireki egin da».

Adibideak hainbat eta hainbat dira. Gasteiz da tropelburu, oraingo honetan ere, hiriko erabileran eragin-asmo duten proiektu handiekin (mintzalagun programa erraldoia; berriki martxan jarritako Oihaneder Euskararen Etxea), baina badira eskualdez eskualde martxan jarritako esperientzia arrakastatsu eta garrantzitsuak ere (Aiaraldea komunikazio leihoa, Lautadako bertso eskolatik sortutako euskal ekosistema...). Herrialde osoa aintzat hartzen duten *Alea* aldizkaria, Hala Bedi irriaren bigarren frekuentzia (euskara hutsezkoa) edo Arabako Bertsozale Elkarteak martxan jarritako Kuadrilla arteko bertso-ekimenak ere multzo honetan sar daitezke.

Nola da posible hainbeste ekimen berri sortzea, egituraz ahul, indarrez eskas eta herrigintza-erakunde publikoen arteko koordinazioaren (oraingoz) hastapenetan dagoen herrialde batean?

Batetik, hasieran aipatutako arrazoi bat: orain egin daiteke ‘benetan’ lan, euskalgintzan, Araban. Orain dago, benetan, ekimen berrien hartzaile izan daitekeen masa kritiko bat. Bestetik, nekez bada ere, euskalgintzan lanean dabilen belaunaldi aldaketa baten zantzuak har daitezke: jende gazte(ago)a, formazio espezifiko jaso duena eta gogoz eta ilusioz lan egiten duena. Eta, azkenik, ekimen berri horien guztien protagonistek beren lanarekiko eta euskararekiko harremanean tentsioa jaitsi dutela dirudi. Harremana gero eta naturalagoa dela (aurrera begira jartzen garenean helduko diogu gehiago ertz horri).

Manuel Morenok (Topagunea), intuizio gisa, hala dio: gai-nontzeko herrialdeetan lehenago bizi izandakoaren antzeko zerbait bizi dugula orain Araban. Hedabideen arloan, kulturgintzarenean eta aisialdiarenean, eta, oro har, euskalgintzaren egituraketan une honetan martxan dauden aldaketek aurrekariak dituztela beste herrialdeetan. Ezagutzen ditugu aurrekari horiek ondorenean izan dituzten gorabeherak eta krisi-uneak. Abantaila, guretzat: besteen akatsak ez errepi-katzeko aukera daukagu.

Euforia? Bai, baina ez

Iñaki Martínez de Lunak, aurrez aipatutako artikuluko berean, susmo baten berri dakar: «Euskaltzale gipuzkoarren gogo-aldartearen lurretik dago eta arabarrena, aldiz, ‘zerua ukitzeko punttuan’». Ondoren, erlatibizatu egiten du alde hori, batez ere, lurralde arteko alde soziolinguistikoak eta egiturazkoak hain handiak ez direla argudiatuz.

Proiektu berri horiek guztiak hasiberriak dira. Beste batzuek egin dute beren ibilbidetxoak, eta izan dituzte beren gora-

beherak ere (Arabako Bertsozale Elkartearen eta Gasteizko Udaleraren arteko hitzarmenak orain gutxi izandako krisia, adibiderako). Une interesgarrian gaude, baina ezin gaineratik kendu uneoro kolokan egotearen beldurra. Eta, guretzat estrategikoak eta hil ala bizikoak izan arren, ezinbesteko jende askorentzat (asko eta asko erabakiguneetan daudenak), hiz-

Proiektu berri horiek guztiak hasiberriak dira. Une interesgarrian gaude, baina ezin gaineratik kendu uneoro kolokan egotearen beldurra

kuntzen kudeaketa erdigunean jartzen ez duten horientzat, proiektu horiek hain garrantzitsu ez izatearen kezka.

‘Nukleo gogor bat’ falta

Beste kezka bat dakar Rober Gutierrezek, Bai Euskarari Ziurtagiria elkarteko zuzendariak. Arabak euskarari atea ireki dio, baina ez dakigu etxea ondo ordenatuta daramagun:

Nire ustez, Araban ere euskalgintzak bere estrategiaz hausnartu behar du. Esango nuke une honetan ez dagoela gune bat hori ahalbidetzen duena. [...] ‘Nukleo gogorra’ behar da, prozesua lideratzeko, hizkuntza-komunitatea artikulatzeko eta gizartean (eta maila politikoan) eragiteko.

Erakunde publikoen mailan, Arabako Foru Aldundiak izan beharko luke ‘nukleo gogor’ horren sustatzaile. Une

honetan, ordea, zail du benetako lidergo erreal bat hartzen, baliabide eta konpromiso politiko faltaren ondorioz. Euskararen aldeko gizarte mugimenduek ere badute nahikoa lan erronka berriei eusten (Oihaneder, *Alea...*) eta beren burua birdefinitzen. Aurrera begira jartzeko garaia da.

Aurrera begira jarrita: zerk etorri behar lukeen

Bi buru, bi erronka

Euskararen normalizazio-prozesua bideratzen duen egitura multzoa da euskalgintza. Bi eragile garrantzitsuren bueltan joan da orain arte testu hau. Ikus dezagun zein diren eragile horien egiteko moduak gaur egun dituen hutsuneak, horrek markatuko baitigu hemendik aurrerako bidea.

Erakunde publikoek dute, gaur egun, euskararen normalizazio prozesua planifikatzeko ardura; izan Euskara Sustatzeko Ekintza Planaren (ESEP) bidez, izan erakunde barneko normalkuntza-planen bidez. Planifikazioa ezinbestekoa da, baina 'plankeriarako' arriskua ekar dezake. Plan, egitasmu, estrategia eta helburuz josita daude artxibo publikoetako espedienteak. Batzuek isla dute errealitatean. Beste batzuek ez.

Jendearen borondatezko lanean oinarritzen da, gehiengotan, euskalgintza soziala (soldatapeko langileak gero eta gehiago diren arren). Ezegonkortasuna, diru-laguntzekiko menpekotasun handia, ilusioaren eta gogoaren gorabeherak ekar ditzake horrek. Militantzia-moduak ere aldatuz doaz, ez bagara idealista jartzen, behintzat. Nekea ezin da planifikatu, gutxien espero denean etortzen da. Praktika behar du euskalgintzak.

Beraz, zein da beharrik handiena?

Erakunde publikoek ezin dute, euskararen aldeko ekimenak diruz hornitu ondoren, beren irudia kartelean dagoela egiaztatu, eta ahaztu. Irizpideak ezarri behar dituzte, beren burua behin eta berriz ebaluatu, benetako lanketa bat egin.

Eta, era berean, planifikazio hutsaletatik ‘herrira jaitsi’. Gizarte-erakundeek egonkortasuna behar dute, aitortza, benetako protagonismoa. Inguruan, soka, daramatzaten herritarrak aktibatzekeo beharra dute: herritar horiek ahaldundu, erantzule bihurtu, zerbait garrantzitsua egiteko ardura eman, erakundeetarako delegazionismoak ekiditeko.

Testu honetan bidelagun ditudanak bat datoz elkarlanaren beharraz ari direnean. Jokin Larrañagak, Arabako Foru Aldundiko Euskararen Foru Zerbitzuko zerbitzuburuak, modu bateratuan ez jokatzek ekar ditzakeen arriskuez ohartarazten du. Manuel Morenok, Topaguneko kideak, ekimen instituzionalek eta herri ekimenez elkar aitortu beharko luketela dio, eta elkarlanerako bideak ireki. Rober Gutierrezek, Arabako euskalgintzaren ‘nukleo gogorra’ aipatzen duenean, eragile guztien parte hartzea azpimarratzen du. Ezinbestekoa litza-teke eragile publikoak ere bertan egotea.

Funtzioak ondo zehaztuta, lanak ondo banatuta, baina lidergo partekatu indartsu bat erakutsiz. Noski, tranparako bidea zabal dezaketzen hitzak dira ‘elkarlana’ eta ‘partekatu’.

Botere publikoak herritarrek bere erabakiguneetan parte

hartzeko erakusten duen erresistentzia handia da oraindik. Ez da nahikoa euskararen aholku batzordeak osatuta: benetako lan-banaketa erreala egon behar da, eta elkarrenganako benetako aitortza. Parte hartze erreala, eta parte hartzeko gogo erreala, kontra egotearen erosokeriak alde batera utzita. Azken finean, bi

Probaleku ederra izan
liteke, elkarlanaren
bide horretan,
Gasteizen inauguratu
berri den Oihaneder
Euskararen Etxea

norabidetako hurbilketa, bakoitzak bestearen erabakiguneetan benetako leku bat izatea.

Probaleku egokia izan liteke, bide horretan, Gasteizen inauguratu berri den Oihaneder Euskararen Etxea. Espazio fisiko berean elkartuko dira Gasteizko Udaleko euskara zerbitzuko teknikariak eta Oihanederren kudeaketaren ardura izango

duen Lazarraga Kultur Elkarteko langileak. Aukera ederra elkar igurtzeko eta euskalgintzaren benetako erreferentzia sendo bilakatzeko.

Mezuaren auzia

Lidergo partekatu erreal batek mezu bateratu bakar bat ekarri beharko luke. Eta, aurrelanetan (bateratzen, elkarlanerako egiturak zehazten) arazorik ez bada sortu, horrek sortuko ditu, dudarik gabe.

Euskara ez da politikarekin nahastu behar, baina euskararena auzi politikoa da. Gizarte-mugimenduen kasuan ondo barneratutako ideia da, ez hainbeste erakunde publikoenean. Atzetik doaz horretan. Lau urtean behin kolorez aldatzeko zain egon gabe, diskurtso finko bat, instituzionala, serioa behar du euskalgintzak. Benetako konpromisoa erakustea falta zaie Arabako erakundeei. Errealitatera egokitua, egoe-ra soziolinguistikoaren araberakoa, baina konpromiso argia. Egin gabe dagoen lan bat da hori.

Konpromiso finko horrek, mezu argi horrek, euskararen gero eta presentzia nabariagoa atzerabueltarik ez duen zerbait dela adierazi beharko luke. Lehenbailehen trenera igotzea dela onena. Berdin da euskararen onarpen eta zabalkunde osoa oraindik urrun egotea. Horrek ez du zerikusirik mezuarekin.

Euskalgintza lurperatzera datozenak

Iritzi zabaldu samarra da. Euskalgintza 'espezifikoaz' gain, azken urteotan euskaraz bizitzeko hautuan oso modu eraginkorrean lanean ari diren hainbat eta hainbat eragile daude Araban. Arabako Bertsozale Elkarteak kultur elkarte bat da, Araban bertsolaritzaren sustapenean, transmisioan, komunikazioan eta ikerkuntzan lanean ari dena. Ibilbide oparoa darama, eta urtetako lan eskeraren ondorio da gaur egun duen osasun ona.

Kultur elkarte bat da, bai, baina ez du bazterrera uzten euskararen normalizazioan duen funtsezko papera. Interesgarria

da lortu duena: euskararen aldeko lan espezifikorik egin gabe, une honetan Araban dagoen gazte 'euskaltzale' kopuru handiena mobilizatzeko gai da. Euskararen aldeko hautua norbere buruari behin eta berriz gogorarazteko beharra kentzeko gaitasuna du. Hala erakusten dute astero-astero bertso eskolara doazen gaztetxoek.

Neurri batean, bertsolaritzarekiko (espresio bide gisa) harremana erlaxatzeko, naturalizatzeko ahalegina egitearen ondorioz lortu du hori Elkarateak. Sormenaren demokrati-zazio-ariketa kontzientea egin da urtetan zehar elkartetik. Eta, arabar belaunaldi gazteek (ez denek, noski) euskararekin duten harremanera ere hedatu liteke praktika hori. Garai batean, arrazoi identitarioak, politikoak, folklorikoak... medio, tentsioz bizi zen euskararekiko harremana. Euskaltzaleak lubakietan zeuden, militantzia eta atxikimendua gotorrak ziren.

Gaur egun, gero eta zailagoa da (bakarrik) euskararen militante izatea. Erakargarritasun gutxi du. Kontraesana dirudi, baina errazagoa, naturalagoa eta erakargarriagoa dirudi Zalduekoko bertsolaria, Hala Bedi irratiko esataria edo Gaztetxeko antolatzailea izateak euskaltzale izateak baino. Eta denak dira euskaraz bizitzeko plataforma egokiak.

Zalantzak dakartza ideia horrek. Euskararekiko militantzia berriz aktibatu behar dela dioenik badago. Euskaraz modu naturalean bizitzeko mugak gaindiezinak direla, eskubideak ez direla errespetatzen... Ados, behar dugu 'nukleo gogor' bat, berme instituzional eta sozialen bila lan egingo duena. Baina, euskaraz bizitzeko hautua ohartu gabe egiten duen jende euskaltzale gero eta gehiago dago. Eta ez daukagu behin eta berriz euskaltzaleak direla gogorarazten jardun beharrik.

Orain, kapital publikoa. Laster, hiztun komunitatea

Badugu euskaraz bizitzeko gai dela badakigun masa kritiko gero eta zabalago eta anitzagoa, euskalgintzak antolatzen duenaren xede-talde egoki izan daitekeena. Badugu euskaraz bizitzeko hautua modu kontzientean egin duen jende-multzo

zabala ere (batzuk, majo sufrituta, euskaltegitik atera berriak; gero eta gehiago, etxean aurreko belaunaldietatik euskara jasotzeko zortea izan dutenak). Badugu eskura eta erabilgarri dituen sormen-bideak euskaraz natural erabiltzeko gai den artista kuadrilla ederra ere.

Badugu kapital publikoa. Norekin lan egin, norentzat, eta nor bidelagun hartuta. Eta badugu lanerako prest dagoen eta formazio egokia duen talde bat ere, 'nukleo gogor' izateko bidean doana (Rober Gutierrezek egoki gogorarazten duen moduan, horietako asko euskal hiztun berriak, horrek dakarren onura nabarmenarekin). Kapital publiko zabal eta barreiatua hiztun komunitate trinko bihurtzeko lan egingo duena. 🍷